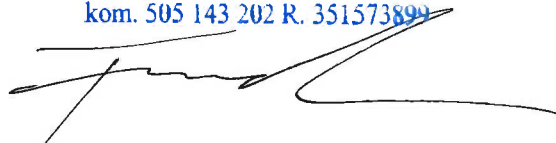

**PROGRAM PRAC
KONSERWATORSKICH
OPRACOWANY DLA
KOŚCIOŁA PW. NAJŚWIĘTSZEGO
SERCA JEZUSOWEGO
W BUKOWINIE TATRZAŃSKIEJ**

Konserwacja Dziej Sztuki

5. ...
kom. 505 143 202 R. 351573899

OPRACOWAŁ PIOTR FRĄCZEK

CZERWIEC 2024

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

HISTORIA OBIEKTU

Kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Bukowinie Tatrzańskiej powstał 1887r z inicjatywy mieszkańca Jędrzej Kramarza, który był również twórcą pierwotnych ołtarzy z których do dnia dzisiejszego zachowały się dwie rzeźby „Serce Pana Jezusa” i „Serce Matki”. Pierwotnie kościół posiadał inną wieżę i sygnaturkę. W architekturze wieży uwidaczniały się wpływy sztuki cerkiewnej, na podstawie rysunku kościoła z tego okresu stwierdzić można że forma architektoniczna nie była kompletna a budowa zamknięta. Według informacji ustnych w 25 roku XXW dobudowana została obecna wieża która posiadała niewielką kruchtę (przedsionek) nakrytym dwuspadowym dachem krytym gontem i sięgającym do wysokości pierwszej kondygnacji wieży, prawdopodobnie w tym okresie wybudowano również murowane z kamienia ogrodzenie z bramą wejściową z półokrągło zamkniętym wejściem, brama zamknięta jest trójkątnym szczytem przykrytym po obu stronach gontem. W szczycie prosta nieduża wnęka na figurkę. Prawdopodobnie w okresie międzywojennym wzniesiono obecny przedsionek znacznie większy i wyższy od pierwotnego, Czas pomiędzy powstaniem przedsionków był krótki, widoczne jest to zachowaniu ciągłości form zdobniczych. W czasie tej przebudowy wykonano okna w wieży z charakterystycznymi podziałami. oraz widoczne na zdjęciach drzwi. Prawdopodobnie pod koniec XXw wykonano obecne deskowanie.

GONT – stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Stan zachowania gontowego pokrycia dachu w wyniku bieżącej konserwacji jest dostateczny. Wymianie należy poddać niewielką ilość gontów. Niestety od strony północnej gont jest „zielony” co oznacza iż jest już mocno zaatakowany przez mchy porosty i glony. Obecność flory na pokryciu gontowym nie ma tylko negatywnego charakteru estetycznego. Bowiem produkty przemiany materii jak i enzymy ułatwiające pobieranie substancji odżywczych z drewna powodując jego rozkład, przyspieszają korozję biologiczną i degradację poszycia gontowego.

GONY – wnioski i założenia konserwatorskie

W celu przedłużenia żywotności gontowego poszycia należy kontynuować jego bieżącą konserwację. W tym celu należy wytypować klepki do wymiany, dokonać ich usunięcia a na ich miejsce osadzić nowe z dobrego gatunkowo drewna. Obecne pokrycie dachowe wykonane jest z gontów świerkowych niema zatem konieczności zastosowania przy wymianie gontu modrzewiowego. Nowe klepki należy poddać kąpeli w roztworze wodnym Fobos M – 4 lub Holzprofi i osadzić w połaci dachu.

W celu głębokiego i równomiernego wnikania preparat należy gont umyć, starając się jednocześnie usunąć jak największą ilość mchów, porostów, glonów szczególną uwagę należy poświęcić dolnej części klepki tj. na poprzecznym przecięciu włókien miejsce to z powodu budowy drewna jest szczególnie narażone na wchłanianie wody i utrzymywanie jej znacznie dłużej niż na płaskiej biegnącej wzdłuż włókien powierzchni klepki.

Następnie należy z wielką starannością usunąć mechanicznie przy pomocy szczotek pozostałe mchy, porosty i glony a pozostałości usunąć wodą pod ciśnieniem, czynność należy powtarzać aż do skutku. A następnie w miejscach występowania porażenia biologicznego (pomimo że środek Gontox zawiera składnik biobójczy) zastosować dodatkowo środek o takim działaniu np. Preventhol RI50 firmy Breciani lub Preventol ON Extra firmy Kremer. Środek rozpuszcza się w alkoholu lub wodzie.

Impregnacje gontu środkiem Gontox W6 firmy Ikopal, należy przeprowadzić gdy gont jest całkowicie suchy co umożliwi głęboką penetrację środka impregnującego, mokry lub

wilgotny gont jest materiałem o niewielkim potencjale wchłaniania preparatu oleistego. Impregnat można nanosić pędzlem lub przez natrysk aż do momentu pełnego nasycenia 2 – 3 krotnie. Kolejne malowanie można przeprowadzić najszybciej po 4 godzinach w zależności od pogody. W celu jak najgłębszego nasycenia drewna okres ten należy wydłużyć.

Konieczne należy dokonać przeglądu instalacji odgromowej.

GONTY – proponowane postępowanie konserwatorskie

1. Dokonanie przeglądu instalacji odgromowej.
2. Usunięcie będących w złym stanie technicznym gontów.
3. Kąpiel nowych świerkowych gontów w roztworze wodnym Fobos M – 4 lub Holzprof.
4. Montaż nowych gontów.
5. Mycie całego dachu w tym usunięcie mchów i porostów, glonów w sposób mechaniczny przy użyciu myjki wysokociśnieniowej i szczotek.
6. Naniesienie środka biobójczego Prevetholu na miejsca szczególnie porażone.
7. Powtórne umycie dachu w miejscach porażenia przez glony i mchy.
8. Wysuszenie i naniesienie jeszcze raz środka biobójczego jw.
9. Wykonanie co najmniej 2 krotnego nasączenia gontu GontoxW6.

ODESKOWANIE - stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Obecne odeskowanie kościoła tj. wieży, krucht, zakrystia z pomieszczeniem gospodarczym zostało wykonane w pod koniec XXw na wzór deskowania które powstało prawdopodobnie w okresie międzywojennym lub tuż po zakończeniu II Wojny Światowej oryginalne odeskowanie zachowało się jedynie na otwarciu dachowym na zakrystii oraz na ścianie kościoła przylegającej do niej. Widoczne są tam szerokości stosowanych desek, sposób ich łączenia, faza oraz ozdobne listwy zamykające (maskujące połączenie pomiędzy odeskowaniem a ścianą czy posiebitką) i promienie. Elementy te pokryte są wieloma warstwami łuszczącej się farby. Na pozostałych deskach pochodzących z końca XXw istnieje tylko jedna warstwa farby (bejca) w odcieniu pomarańczowym.

ODESKOWANIE - wnioski i założenia konserwatorskie

Analizując zdjęcia archiwalne widoczne jest, że cała wieża od dachu do ziemi była szalowana, obecnie znajdujący się w połowie jest wysokości gont jest rozwiązaniem wtórnym które zostało wprowadzone podczas ostatniej wymiany poszycia gontowego w tym też okresie niewielka część odeskowania znajdująca się bezpośrednio przy dachu została przemalowana na kolor gontu (szaro - grafitowy) by razem z pokryciem i gontem na ścianach wieży tworzyła jedną całość. Zabieg ten był związany i wynikał jedynie z wymiany gontu i panującej mody na tworzenie właśnie tej ciągłości. Jest to zabieg obcy architektonicznie dla tej budowli która od początku posiadała jasne i czytelne podziały na ściany i połacie dachowe analogicznie jak w architekturze górali Podhalańskich. Zatem konieczny jest w formie i detalu architektonicznym powrót do pierwotnego zamierzenia tj. odeskowania całej wieży. Z tym zastrzeżeniem, że dwie górne kondygnacje należy odeskować w sposób „archaiczny” (nakładając deskę na wierzch dwóch sąsiednich). Dolną kondygnację wieży i przedsionek należy zachować w obecnej formie natomiast wystrój architektoniczny należy przywrócić do stanu pierwotnego, z widocznymi wpływami Art. Deco tj. wydłużonymi trójkątnymi otwarciami dachowymi

wychodzącymi z półokrągłego łuku, deskowaniem szczytu w dwóch kierunkach nad wejściem głównym, bardzo cienkimi i odmienne w formie zakończenia promieni. W odeskowaniu tym widzimy ścieranie się dwóch tendencji architektonicznych Art. Deco - skiej i ozdobnej góralskiej. Na dzień dzisiejszy trudno stwierdzić z całą stanowczością szczególnie w partii nad oknami w wieży i wykończeniu pasa bordiury na zakrystii czy jest to kopia rozwiązania architektonicznego opracowanego w okresie powiększenia krypty, „boczne” rozmieszczenie słoneczek oraz umieszczenie ozdobnej listwy pomiędzy oknem a słoneczkiem nie jest zgodne z tokiem myślenia cieśli jakie widzimy w słoneczkach drzwi wejściowych. Również wykonanie słoneczek na „bordiurze” zakrystii pomimo wiernego odtworzenia promieni nie znajduje odwzorowania w prostej nie posiadającej ozdób składającej się jedynie z pionowych i poziomych dość wąskich deseczek „bordiurze” krypty. Niemniej jednak taka nie jednolitość stylowa może być wynikiem przenikania się stylów architektonicznych.

Na podstawie posiadanych zdjęciach archiwalnych można się przychylić do koncepcji, że słoneczek nad oknami nie było i co z tego wynika prawdopodobnie również nie było ozdobnej ze słoneczkami bordiury na zakrystii.

W związku z powyższym zaleca się odtworzenie istniejącego układu odeskowania na wieży i kruchcie. Wykonanie innego układu dopuszcza się jedynie pod warunkiem przedstawienia dokumentacji archiwalnej jednoznacznie wskazującej na inne rozwiązanie pochodzące z okresu budowy obecnej kruchty i montażu okien w dolnej partii wieży. Elementy należy wykonać w oparciu o zachowane oryginalne elementy. Obecne deskowanie zakrystii pochodzi z lat 90 XXw, bez zdjęć archiwalnych dokumentujących wygląd zakrystii nie da się jednoznacznie stwierdzić czy obecne odeskowanie odwzorowuje deskowanie w okresie powstania kruchty. Wiadomo, że zakrystia istniała już w czasie gdy dzwonnica posiadała w górnej części korpusu otwarcie w formie triforium a nakryta była czterospadowym o niskim nachyleniu dachem, zwieńczonym na szpicy jedną większą a drugą mniejszą kulą (widoczne wpływu sztuki wschodniej, cerkiewnej)- dokumentacja fotograficzna. Dach ten został przebudowany w czasie budowy kruchty wejściowej o czym świadczy opisane wyżej ozdobne, trójkątne otwarcie w dachu. Zakrystia składa się z dwóch pomieszczeń zakrystii jako takiej i pomieszczenia gospodarczego do którego wchodzi się osobnym wejściem. Pomimo niemal całkowicie nowej konstrukcji tego pomieszczenia jego obrys zamyka się w obrysie historycznym, świadczy o tym zachowana monolityczna belka podwalinowa. W związku z powyższym należy usunąć istniejące deskowanie jako wtórne, zatem nie przedstawiającego wartości zabytkowych i przywrócić układ pierwotny tj. z desek w układzie jak na wieży. Zabieg ten umożliwi w jak największym stopniu oddanie pierwotnego, oryginalnego charakteru tej części zabytku.

W przypadku podjęcia decyzji o pozostawieniu części deskowania w obrębie kruchty i dolnej kondygnacji wieży celu poprawy estetycznego odbioru budynku całe odeskowanie należy umyć, deski okapowe należy wymienić na nowe. Całe odeskowanie powinno być w kolorze jasnego drewna zatem w celu usunięcia sinizny wtórnej dopuszcza się przeszlifowanie poczerniałych fragmentów desek a następnie zaleca się usunięcie sinicy preparatem do usuwania sinizny firmy Chemikal Polska. Preparat nakłada się jedynie na miejsca sine. W przypadku sinizny tarcicowej wewnętrznej preparat należy zmyć po usunięciu sinizny aż do całkowitego zaniku pienienia się produktu na drewnie. Po wyschnięciu drewna można przystąpić do zabezpieczania właściwego drewna olejami, farbami lub innymi środkami hydrofobowymi, które zabezpieczą drewna przed przenikaniem wody i ponowną infekcją.

W związku z koniecznością zabezpieczenia drewna przed działaniem warunków atmosferycznych zaleca się zagruntowanie powierzchni nowych desek preparatem o działaniu biobójczym na szkodniki drewna oraz mchy, glony np. Prewentol. Preparat należy

stosować na wysuszone drewno przez powlekanie (nie zaleca się natrysku ze względu na toksyczność substancji). Zabiegu należy dokonać w temperaturze pomiędzy 10 - 25 C*. Przy użyciu w/w środka rozpuszczalnego w wodzie ewentualnie alkoholu do następnych prac można przystąpić po wyschnięciu drewna.

Jako środek zabezpieczający drewno przed zmianą barwy wynikającą z działaniem promieni słonecznych i oddziaływaniem opadów atmosferycznych nakazuje się zastosowanie oleju do drewna 420 UV firmy OSMO jest to środek opóźniający starzenie się drewna, zabezpieczający drewno przed pęcznieniem i pękaniem, oraz jest środkiem hydrofobowym. Drewno przed przystąpieniem do olejowania musi być suche, W celu dobrej penetracji środka olejowego temperatura otoczenia oraz drewna powinna wahać się pomiędzy 10 - 25C olej należy nakładać pędzlem wzdłuż włókien do pełnego wysycenia drewna, czynność można powtórzyć. Nadmiar oleju po upływie 24 h należy usunąć szmatką. Nowe deski na ścianach należy zabezpieczyć uprzednio Fobosem B.

Jedynie zachowane oryginalne deskowanie na otwarciu dachowym zakrystii oraz niewielkim fragmencie ściany znajdującej się w pobliżu należy poddać konserwacji jako jedyne światki oryginalnego deskowania z czasów budowy obecnej kruchty. Deski i elementy zdobnicze należy odczyszczyć chemicznie przy użyciu środków spulchniających farby Scansol, Diall, V33 , dopuszcza się również ręczne usunięcie łuszczących się farb przy pomocy np skalpela lub miękkiej szczotki. Ze względu na konieczność zachowania śladów technologii wykonania elementów nie dopuszcza się czyszczenia mechanicznego.

ODESKOWANIE - proponowane postępowanie

1. Wymiana gontu na ścianach wieży na odeskowanie - zgodnie z opisem jw.
2. Rozbiórka istniejącego odeskowania i odtworzenie go lub odczyszczenie w części nadającej się do zachowania (szerokość desek oraz elementy zdobnicze należy wykonać według zachowanych oryginalnych elementów) - kruchta i dolna kondygnacja wieży.
3. Rozbiórka istniejącego odeskowania zakrystii i wykonanie nowego analogicznego do górnych kondygnacji wieży (nie dotyczy odeskowania otwarcia dachowego oraz znajdującego się w pobliżu niewielkiego odeskowania ściany kościoła).

4. Usunięcie warstw barwnych z oryginalnego deskowania metodą chemiczną.
5. Wykonanie dezynfekcji i dezynsekcji oraz zabezpieczenia drewna przez zastosowanie Prewentholu
6. Ewentualne wprowadzenie preparatu Fobos B
7. 2 krotne olejowanie drewna olejem 420 UV firmy OSMO.

STOLARKA OKIENNA I DRZWIOWA - WIEŻA, KRUCHTA, ZAKRYSTIA stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Stolarka okienna oraz drzwiowa znajdująca się w wieży, kruchcie, zakrystii została wykonana podczas ostatniej zmiany deskowania tj. w latach 90XXw. Stolarka ta jest wykonana zbyt prosto i swoją formą oraz ciemnym kolorem odbiega od stylu architektonicznego elewacji.

Obecne drzwi są wyeksploatowane, wielokrotnie naprawiane a pomimo tego są wypatrzone, nie zamykają się szczelnie.

STOLARKA OKIENNA I DRZWIOWA - WIEŻA, KRUCHTA, ZAKRYSTIA - wnioski i założenia konserwatorskie

Zarówno istniejące drzwi główne jak i okna wielkością, kształtem oraz umiejscowieniem w górnym półokrągłym polu słoneczka nawiązują do oryginalnej stolarki. Okna wieży są niedokładnie spasowane z prześwitami, przez nie z powodu braku ofasowania przedostaje się woda spływająca po odeskowaniu do środka wieży. Wszystkie okna w omawianym zakresie za wyjątkiem okna od zakrystii nie są otwieralne, jednoszybowe z żelaznymi okuciami, bez ościeży właściwie są to atrapy okien.

Oryginalne okna były jednoskrzydłowe, otwierane, oprócz słoneczek w górnej części posiadały trzy pasy -kwadratowych szybek (3 szybki w rzędzie) oraz czwarty dolny składający się z dwóch szybek, szybki były kolorowe (między innymi fioletowe). Okna istniejące są całkowicie inne i stanowią połączenie współczesnych stolarek okiennych z formami istniejącymi na początku XXw - w dolnej części posiadają rodzaj „drabinki” oraz półokrągłe zbyt duże elementy zdobnicze w górnej.

Pierwotne i obecne drzwi są dwu skrzydłowe (z tym że oryginalne były skrzynkowe) i są otwierane dwu stopniowo, górne kwatery były i są przeszkłone z tym że oryginalne nie

posiadały zdobień i miały jak na czas powstania nowoczesną formę pasującą swoją prostotą do Art. Deco - wskiego wykończenia szczytu i oszczędnej w formie elewacji

W związku z powyższym w celu przywrócenia pełnego wyglądu krypty z czasów powstania tej części kościoła należy odtworzyć na podstawie zdjęć archiwalnych drzwi wejściowe oraz stolarkę okienną w wieży oraz kruchcie.

Drzwi i okna zakrystii należy zaprojektować i wykonać tak by z pozostałymi omawianymi elementami stanowiły jedną całość. Projekt należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W celu zabezpieczenia przed wlewaniem się wody spływającej po deskach przez otwory okienne należy wykonać ofasowanie z blachy nie korodującej (ołowiowej, miedzianej, nierdzewnej) w kształcie półkola lekko odgiętego na końcach (by woda spływała dalej od otwory okiennego) o przekroju „nierównego U” (20cm x 10 cm x 5cm) element taki można wykonać w firmie REMEL - Nowy Targ. Element 20 cm kołnierzem należy zamontować pod odeskowanie w formie przyściennnej rynienki

STOLARKA OKIENNA I DRZWIOWA - WIEŻA, KRUCHTA, ZAKRYSTIA - proponowane postępowanie konserwatorskie

1. Wykonanie projektu okien i drzwi oraz uzgodnienie go w WUOZ w Krakowie Delegaturze w Nowym Targu.
2. Wykonanie oraz montaż okien i drzwi.
3. Wykonanie ofasowania.

ELEMENTY WIEŻY WEWNĘTRZNE ORAZ WYPEŁNIENIE ŚCIAN- zachowania i przyczyny zniszczeń

Po oględzinach wieży (bez użycia aparatury pomiarowej) można stwierdzić, że konstrukcja wieży jest stabilna, nie stwierdzono czynnych stanowisk owadzych szkodników drewna (nie zaobserwowano świeżych trocinek) niemniej jednak na elementach drewnianych, nieokorowanych widoczne są objawy żerowania owadzych szkodników drewna. Drewno konstrukcyjne wieży jest bardzo zakurzone, brudne. Nie które stopnie drabiny prowadzące do dzwonnów niestabilne, pęknięte. Deski stanowiące podłogę pomiędzy piętrami wieży częściowo spróchniałe.

Wieża jest konstrukcji szkieletowej, drewno konstrukcyjne w stanie dobrym za wyjątkiem belki podwalinowej. Przestrzenie między szkieletem konstrukcji puste.

Kamień pomiędzy konstrukcją a gruntem zachowany fragmentarycznie.

ELEMENTY WIEŻY WEWNĘTRZNE ORAZ WYPEŁNIENIE ŚCIAN - wnioski i założenia konserwatorskie

W celu przeprowadzenia doraźnych prac remontowych należy odczyścić drewno wieży. Dokonać profilaktycznego zabezpieczenia drewna przed ewentualnym rozprzestrzenianiem się ognia i owadźch szkodników drewna. **FOBOS® B** jest bezbarwnym, wodnym impregnatem gotowym do użycia i nie należy go rozcieńczać. Przed użyciem wymaga dokładnego wymieszania. Impregnat może być produkowany z dodatkiem pigmentu koloryzującego, który ułatwia kontrolę procesu impregnacji. Wybarwienie może być nietrwałe i pełni jedynie rolę wskaźnikową. Należy pamiętać że stopień wybarwienia powierzchni drewna zaimpregnowanego nie świadczy o jakości zabezpieczenia.

Impregnację ogniochronną środkiem można prowadzić metodami powierzchniowymi poprzez smarowanie pędzlem, wałkiem lub natrysk. Zabieg należy prowadzić aż do naniesienia ilości wymaganej zgodnie z normą zużycia tj. 0.29 dm³ na 1m² drewna - nie dopuszcza się zmiany dawkowania. Odstępy czasowe między kolejnymi aplikacjami zależą od gatunku, wilgotności drewna, czy warunków otoczenia. Można przyjąć że odstępy czasowe między zabiegami wynoszą ok. 2h. **Preparat FOBOS® B** wnika w drewno, nie zmienia rysunku drewna i nie pozostawia śladów impregnacji na powierzchni.

Zbutwiałe elementy „stropu” tj. deski należy wymienić w całości lub części pomiędzy elementami nośnymi. Podczas prac remontowych należy z należytą starannością dokonać oględzin elementów nośnych pod zbutwiałymi deskami i ewentualnie je wymienić.

Zakłada się wymianę belek podwalinowych oraz w celu podniesienia temperatury w przedsionku wypełnienie pustych przestrzeni konstrukcji wieży i przedsionka elastycznym materiałem izolacyjnym. W celu estetycznego połączenia pomiędzy deskami wieży, przedsionka a gruntem należy w estetyczny sposób to jest mijankę ułożyć kamień stanowiący jedynie wypełnienia a nie element konstrukcyjny.

ELEMENTY WIEŻY WEWNĘTRZNE ORAZ WYPEŁNIENIE ŚCIAN- proponowane postępowanie konserwatorskie

1. Odczyszczenie konstrukcji drewnianej z luźnych nawarstwień.
2. Wymiana zbutwiałych elementów stropów.
3. Wykonanie nasączenia przeciwko rozprzestrzenianiu się ognia oraz o właściwościach biobójczych - Fobos - B
4. Wykonanie ocieplenia
5. Ułożenie kamienia

ELEMENTY STALOWE WIERZY - (ŚRUBY, ELEMENTY MOCUJĄCE DZWON) - stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Wszystkie metalowe elementy znajdujące się na wieży tj. śruby spinające konstrukcje drewnianą, nakrętki, mocowania dzwonów są pokryte warstwą produktów korozji żelaza.

ELEMENTY STALOWE WIERZY - (ŚRUBY, ELEMENTY MOCUJĄCE DZWON) - wnioski i założenia konserwatorskie.

Elementy metalowe pokryte produktami korozji należy odczyścić ręcznie przy użyciu szczotek. Element drewniany należy przed przystąpieniem do prac zabezpieczyć a następnie pozostałości korozji odkurzyć. Oczyszczony metal w celu uniemożliwienia dalszej korozji należy zabezpieczyć przed korozją podkładem epoksydowym TEMABOND ST 200 SULVENT-BORNE EPOXYMASTIC PAINT firmy TIKKURILA oraz nawierzchniowo pomalować farbą poliuretanową HARDENER 008 7501 firmy TIKKURILA

ELEMENTY STALOWE WIERZY - (ŚRUBY, ELEMENTY MOCUJĄCE DZWON) - proponowane postępowanie konserwatorskie.

1. Zabezpieczenie drewnianych elementów.
2. Mechaniczne usunięcie produktów korozji.
3. Odkurzenie pozostałości produktów korozji z elementów drewnianych.
4. Zabezpieczenie podkładem epoksydowym TEMABOND ST 200 SULVENT-BORNE EPOXYMASTIC PAINT firmy TIKKURILA

5. Naniesienie warstwy wierzchniej poliuretanowej HARDENER 008 7501 firmy
TIKKURILA

OGRODZENIE WOKÓŁ KOŚCIOŁA - stan techniczny i przyczyny zniszczeń

Słupki ogrodzenia mają formę małych prostokątnych kapliczek z rzeźbami, są otynkowane przykryte gontem. Gont gdzie nigdzie jest popękany, porośnięty mchami, glonami, i porostami. Małe szczyciki pomiędzy gontem zostały pomalowane na kolor elewacji (pomarańczowy). Tynk nieznacznie popękany (być może w wyniku skurczu materiału). Zachodzące procesy niszczenia są wynikiem normalnej eksploatacji obiektu narażonego na działanie warunków atmosferycznych.

OGRODZENIE WOKÓŁ KOŚCIOŁA - wnioski i założenia konserwatorskie

Jest to ogrodzenie współczesne zatem wskazana jest konserwacja bieżąca.

OGRODZENIE WOKÓŁ KOŚCIOŁA - proponowane postępowanie konserwatorskie

1. Gont - postępować j.w.
2. Szczyciki - postępować j.w.
3. Tynk (usunięcie niespoistych fragmentów warstwy barwnej, poszerzenie pęknięcia, wypełnić je np. elastycznym materiałem przeznaczonym do wypełniania pęknięć w tynku, wykonanie białej lub drewnopodobnej warstwy barwnej).

RYNNY I RURY SPUSTOWE ORAZ OFASOWANIE - stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Rynny i rury spustowe są w dobrym stanie technicznym, wszystkie elementy ocynkowane, nie widać na nich ognisk korozji, stabilnie zamocowane, fragmentaryczne widoczne ubytki brązowej farby zabezpieczającej. Pomimo dobrego stanu nie spełnia w sposób całkowity swojego zadania.

Istniejące fasowanie jest nie ciągle w wielu miejscach pomiędzy np. odeskowanym murem kościelnym, otwarciami dachowymi a gontem nie istnieje a istniejące np. przy otwarciu dachowym jest zniszczone z łuszczącą się farbą.

RYNNY I RURY SPUSTOWE ORAZ OFASOWANIE - Wnioski i założenia konserwatorskie

W celu długotrwałego użytkowania rynien i rur spustowych należy usunąć łuszczącą się warstwę farby i wykonać nową. Niektóre rynny szczególnie zbierające wodę z dużych połaci dachowych będących jednocześnie pod dużym kątem mają zbyt małe przekroje i do tego zamontowane są zbyt nisko. W celu wyłapywania jak największej ilości wody wady te należy usunąć. Przy wymianie całego orynnowania nowe należy wykonać z miedzi z uwzględnieniem odpowiednich przekrojów.

By znacznie ograniczyć przedostawanie się wody spływającej po odeskowaniu kościoła do wewnątrz obiektu i zalewania ścian oraz konstrukcji należy wprowadzić ofasowanie w taki sposób by woda spływająca z odeskowania spływała na gont.

RYNNY I RURY SPUSTOWE, STUDZIENKI ORAZ OFASOWANIE - proponowane postępowanie konserwatorskie

1. Postępować zgodnie ze sztuką budowlaną.

CHODNIKI Z KOSTKI BRUKOWEJ, ODWODNIENIE, OCEMBROWANIE STUDZIENEK - wnioski i założenia konserwatorskie

Chodniki przy zabytkowym kościele ułożone są z betonowej kostki brukowej ich powierzchnia użytkowa jest w miarę równa i jednolita (z niewielkimi wyjątkami np. w rejonie wejścia do zakrystii), poziom chodnika obniża się również na wysokości środka kościoła gdzie według Pana kościelnego zapada się grunt. Od strony północnej równo z obrysem kościoła biegnie około 80 cm szerokości pas z analogicznej kostki, nie przylega on spójnie do muru kościelnego. Połączenie zostało wykonane nie estetycznie. Dojście do zakrystii ułożone jest również z kostki betonowej, przed samym wejściem spocznik z około 9 płytek gresowych, popękanych i odpadających. Chodnik pomiędzy plebanią a nowym kościołem niejednolity, częściowo ułożony z kostki betonowej, częściowo z dużych

wylewanych płyt betonowych, obecnie bardzo zdegradowanych, każdy z tych elementów jest różnej szerokości.

Betonowe cembrowiny studzienek kanalizacji deszczowej, różnej wielkości i kształtu usytuowane są na poziomie chodnika lub do 10 cm powyżej, część z nich nie jest zabezpieczona kratą lub znajduje się ona do 20 cm poniżej cembrowiny co może doprowadzić do nieszczęśliwego wypadku szczególnie w zimie gdy cembrowina jest niewidoczna. Kanalizacja deszczowa sprawna.

Stan techniczny i sprawność odwodnienia wokół kościoła po stronie północnej zostanie sprawdzona po usunięciu kostki brukowej.

CHODNIKI Z KOSTKI BRUKOWEJ, ODWODNIENIE, OCEMBROWANIE STUDZIENEK - wnioski i założenia konserwatorskie

W celu poprawy wyglądu estetycznego terenu wokół kościoła należy zdemontować kostkę betonową z pasa przy kamiennym murze kościelnym i zakrystii oraz chodnik wykonany z betonowych płyt. Odcinek ten należy poszerzyć do szerokości istniejącego chodnika wykonanego w kostki betonowej i powiązać komunikacyjnie z placem przy nowym kościele. W analogiczny sposób należy wykonać chodnik do zakrystii, ewentualny stopień lub spocznik wykonać w systemie. Teren przy zakrystii pozostawić jako trawiasty.

Po usunięciu kostki betonowej oraz przeprowadzenia remontu odwodnienia należy pas przy murze wysypać kamieniem analogicznie jak po stronie południowej.

CHODNIKI Z KOSTKI BRUKOWEJ, ODWODNIENIE, OCEMBROWANIE STUDZIENEK proponowane postępowanie

1. Należy postępować zgodnie ze sztuką budowlaną.

ELEMENTY TECHNICZNE (PRZY WEJŚCIU DO ZAKRYSTII) - stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Wokół skrzynki energetycznej, licznika znajdujących się na wysokości kamieniarki przy wejściu do zakrystii uformowano tynk w kształcie wybrzuszenia i pomalowano go na kolor biały tak że, ma się wrażenie że „spływa” ze ściany. Tynk w dolnej części jest popękany z odpadającą farbą.

ELEMENTY TECHNICZNE (PRZY WEJŚCIU DO ZAKRYSTII) - wnioski i założenia konserwatorskie

Urządzenia techniczne znajdują się na ścianie widocznej z przejścia pomiędzy starym a nowym kościołem zatem w miejscu bardzo eksponowanym. W związku z powyższym należy nadać temu obszarowi charakter reprezentacyjny i przywrócić mu estetyczny, historyczny wygląd. W tym celu należy skuć istniejące wypełnienie z tynku, jeżeli istnieje taka możliwość głębiej „wkuć” elementy techniczne. Odsłonięty z pod tynku kamień w miejsc w których występuje duża dezintegracja struktury kamienienia należy usunąć a ewentualny zachowany lepiej kamień należy wzmocnić strukturalnie stosując preparat Funkosil Steinfestiger KSE 100 lub 300 (zawiera estry kwasu krzemowego) ewentualnie MineralitConsolid 100 (produkt zawiera estry kwasu ortokrzemowego) firmy KEBE. Kamień bezwzględnie musi być wysuszony. Impregnat należy wprowadzać do kamienia w temperaturze otoczenia od 5 - 30 C najlepiej za pomocą pędzla mokre na mokre. Szybkość procesu wytracania się krzemionki przebiega średnio 28dni przy temperaturze 20c niższej temperaturze otoczenia proces zachodzi wolniej.

W miejscach dużych, nieregularnych ubytków kamienia przed przystąpieniem do uzupełniania formy należy w celu lepszego związania zaprawy uzupełniającej z podłożem nawiercić otwory i na żywicy epoksydowej lub innym kleju odpornym na warunki atmosferyczne osadzić tgz. „pajeczki” z drutu nierdzewnego. Do uzupełniania ubytków należy użyć zaprawy RemmersFMHistoric / Fugenmortel. W celu uzyskania lepszej przyczepności zaprawy podłoże kamienia dopuszcza się nasączyć wodą zaborową z rozcieńczonym 1 : 5, 6 środkiem ZM HF firmy Remmers tj. wodną dyspersją polimerową, podłoże może być wilgotne ale nie mokre z powłoką solwacyjną. Masę sztucznego kamienia należy pracować w temperaturze powyżej + 5 i poniżej 30 C°. Masę sztucznego kamienia należy wymieszać a następnie po 1minucie zrobić to ponownie, zarobiona masa nadaje się do pracy przez 2 godziny, Duże ubytki i o grubości 1,5 - 2 cm należy nakładać dwuwarstwowo, przynajmniej po wstępnym związaniu.

Absolutnie nie należy dopuszczać do przeschnięcia otoczenia uzupełnień. Stosowana zaprawa uzupełniająca powinna po związaniu i wyschnięciu być w kolorze kamienia uzupełnianego. Masie sztucznego kamienia należy nadać fakturę kamienia uzupełnianego.

Duże ubytki kamieniaw wątku kamiennym uzupełnić przy pomocy ciosów kamiennych osadzonych na zaprawie murowania lub zaprawie do fugowania RESTAURIERMORTEL firmy Remmers lub innej o podobnych właściwościach. Szerokie o niewielkiej głębokości ubytki uzupełnić przez wstawienie taszli na żywicy epoksydowej lub innym odpornym na warunki atmosferyczne kleju.

Wszystkie fugi uzupełnić gotową zaprawą do fugowania Remers FM SAM, FM TK, FM ZF (dopuszcza się zastosowanie zaprawy o niewielkiej zawartości cementu) ewentualnie zaprawę można przygotować samodzielnie stosując 1 cz. wapna dołowanego + 0.5 cz białego cementu portlandzkiego + 3 – 4 cz piasku kwarcowego. Pierwotnie stosowana zaprawa wapienna miała kolor lekko kremowy zatem konieczne jest w celu maksymalnego zbliżenia się do koloru pierwotnej zaprawy dobarwienie

zaprawy renowacyjnej przez zastosowanie pigmentów stabilnych tj. odpornych na czynniki chemiczne i fizyczne.

Ewentualnie dopuszcza się punktowanie uzupełnienia do koloru kamienia. W tym celu można użyć farby Remmers COLORHistoricLasur (farba silikonowa) przed malowaniem podłoże powinno być suche i nośne, farbę należy dobrze wymieszać, można nakładać 1 - 2 razy w odstępach co najmniej 6 godzin. Powłokę malarską do czasu wyschnięcia należy chronić przed opadami atmosferycznymi, mrozem i bezpośrednią operacją słoneczną oraz kondensacją pary wodnej lub NOVALIT F firmy KEBE(farba silikatowa) bardzo chłonne podłoże wymaga zagruntować preparatem NovalitGF (po około 12 godzinach można przystąpić do malowania)- sposób użycia „Podłoże musi być nośne (bez rys i spękań), odtłuszczone, czyste i suche oraz wolne od plam i wykwitów pochodzenia biologicznego i chemicznego. W przypadku nanoszenia farby na nowo wykonanych podłożach mineralnych (jak np.: beton, tynk wapienny, wapienno-cementowy i cementowy) należy zachować min. 2-tygodniowy okres sezonowania. Farba jest produktem gotowym do stosowania. W razie potrzeby farbę można rozcieńczyć niewielką ilością wody (dodając do pierwszego malowania max. 10% objętościowych, do drugiego max. 5% wody). Przy ustalaniu ilości wody należy uwzględnić: rodzaj podłoża, warunki wysychania i technikę aplikacji.Farbę nanosić na podłoże w dwóch warstwach za pomocą pędzla, wałka lub przez natrysk (w tym także metodą „airless”). Drugą warstwę farby nanosić dopiero po całkowitym wyschnięciu pierwszej warstwy, czyli po upływie min. 24 godzin.Czas wiązania naniesionej na podłoże jednej

warstwy farby (w temperaturze +20°C i przy wilgotności względnej powietrza 55%) wynosi ok. 3 godzin. Całkowite związanie (utwardzenie) wykonanej powłoki malarskiej następuje min. po 24 godzinach. Uwaga: Niska temperatura i wysoka wilgotność powietrza wydłużają okres wysychania farby. Nowo wykonaną powłokę malarską chronić przed opadami atmosferycznymi i kondensacją wilgoci, aż do jej całkowitego wyschnięcia.

Po zakończeniu wszystkich prac konserwatorskich kamieniarkę należy hydrofobizować używając środka FunkosilSNL, SN firmy Remmers ewentualnie środka SARSIL do impregnacji kamienia firmy Polskie Silikony.

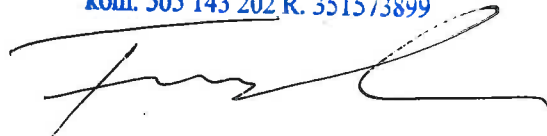
Kamień i fugi w/w środkami należy pokryć przy całkowicie suchym podłożu. Po kilku godzinach należy przeprowadzić próbę skuteczności hydrofobizacji i ewentualnie zabieg powtórzyć.

Konserwacja Dziej Sztuki

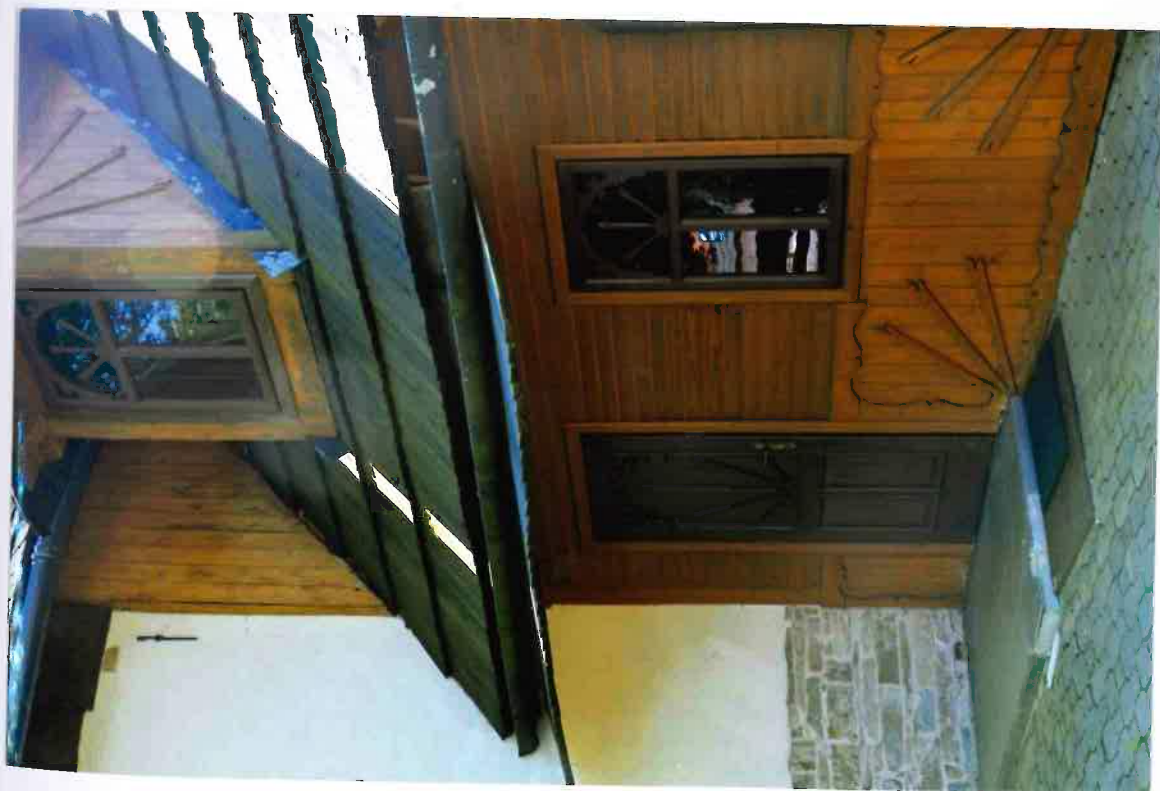
Piotr Frączek

32-087 Pekowice, ul. Dworska 1

kom. 505 143 202 R. 351573899

BUKOWINA. Kościółek.

PM polska-org.pl

ORG

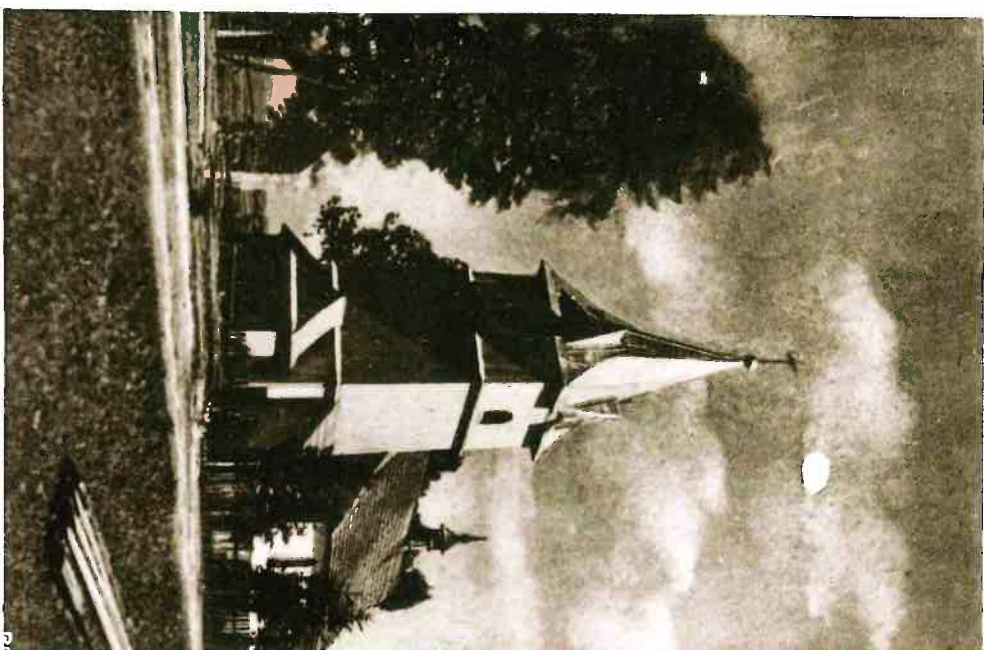

BUKOWINA na Podhalu

Górale przed kościołem. ORG

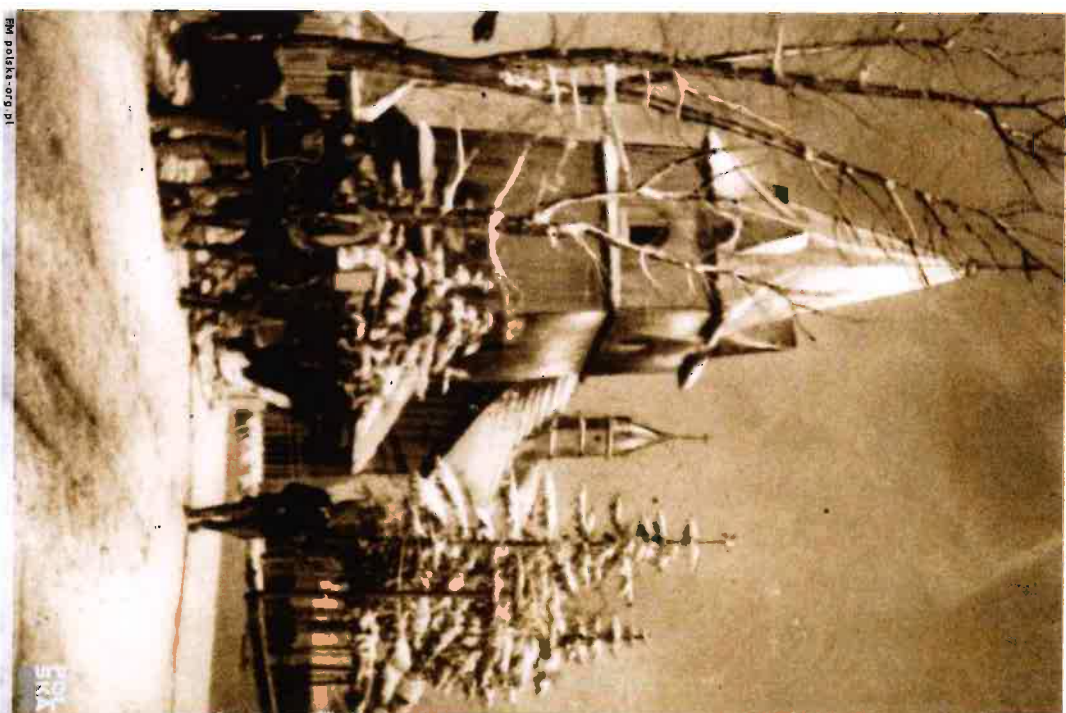
maras.polska-org.pl

BUKOWINA na Podhalu. Kościół w Bukowinie.

ORG

FM polska.org.pl

